

Pádár Lászlóné – Kenyéri Kornélia

A szakszervezeti könyvtári hálózatok igazgatói megismerkedtek az MKE szervezeteiben vitára bocsátott *“A magyar könyvtárpolitika néhány aktuális kérdése”* c. tervezettel. A szakszervezeti könyvtárakat érintő kérdésseltevésekkel kapcsolatban - mint az MKE tagdíjfizető tagjai - kívánunk véleményt mondani.

Valóban túl vagyunk már a 24. órán ahhoz, hogy évek óta állandóan saját szakmánk vessen fel - az értelmezésben pejoratív értelmet kapott - a *“kettős ellátás”* fenntartásának és fenntarthatóságának kérdését. Úgy véljük, hogy az a szakmai részvélemény, mely a munkahelyi könyvtári ellátás szükségességét kérdőjelezi meg, nem számol azzal a társadalmi valósággal, hogy az ország kereső lakossága így, és csak így kerülhet bele a magyarországi könyvtárak vonzáskörébe. A munkahelyi könyvtárak megszüntetésének vagy felszámolásának felvetése az állampolgárok demokratikus jogaként járó könyvtári alapellátásra egyik történetileg kialakult intézményrendszerének a megkérdőjelezése. A kettős ellátás elvének - ami fogalmilag nem azonos a duplán történő ellátással - elismerése, hogy a munkahelyi-szakszervezeti hálózatok fenntartásához a magyar állam működési költséggel járul hozzá. Meg kell jegyezzük, hogy ez a központi hozzájárulás annak többszörösét mobilizálja szakszervezeti tagdíjából és vállalati költségekből, s ez a magyar közművelődési könyvtárak anyagi nyeresége. Fel kell hívnunk a figyelmet arra is, hogy az állami költségvetésből az országgyűlés által megszavazott összegek kizárólag a szakszervezeti könyvtárak létezése óta működő - a szakma által is korszerűnek tartott - ellátórendszerek központjai működési költségének korlátozott hányadát fedezik. A munkahelyi ellátást is felölelő új lakóhelyi ellátórendszereket ebből az állami dotációból lehetetlen lenne létrehozni. Ezért az ellátórendszeri törekvésekben ennek fordítottját; a már működő szakszervezeti ellátórendszerek tágabb - vagyis lakóhelyi - kihasználását kellene szorgalmazni.

E gondolat átvezet a második kérdéskörre, vagyis, hogy szakszervezeti feladat lehet-e vagy *“kell-e, hogy a szakszervezetek felelősséget vállaljanak a közművelődési könyvtári ellátás egy részéért?”* Meggyőződésünk, hogy a szakszervezeteknek ezt a felelősséget továbbra is vállalniuk kell, mégpedig szakszervezeti szerveződésüktől függetlenül. A munkahelyi könyvtári ellátásra fordítandó anyagi forrásokat, feltételeket eddig is csak ezt az ügyet érdekvédelmi tevékenységként felfogó szakszervezetek voltak képesek kiharcolni. És ez a jövőben méginkább így lesz. Ha a munkahelyi szakszervezet nem tekintené a könyvtári ellátást is érdekvédelemnek, akkor nem a könyvtári ellátás egyik vagy másik vonala lenne *“gazdagabb”*, hanem az egész közművelődési könyvtárügy szégyenesebb.

Végezetül még két kérdésre szeretnénk reagálni:

- Nem tartjuk célszerűnek - még a tanácsi könyvtárak öngazgatás alá kerülésével együtt sem - hogy maga a szakma kérdőjelezze meg az állam azon kötelezettségét, hogy a könyvtári ellátásért mind anyagilag, mind politikailag felelősséget vállaljon.
- Ugyancsak érthetetlennek tűnik számunkra, hogy a Magyar Könyvtárosok Egyesülete - mely a tagok önkéntes személyes társulásával egy szakmai érdekvédelmi szervezet - a magyar könyvtárügy *“helyi öngazgatást irányító öngazgató szervezete”*-vé kívánna átalakulni. Az MKE nem vállalhatja fel azokat a szerepköröket, melyek vé-

leményünk szerint az állam sarkalatos feladatai a könyvtárügy fenntartásában. Ehelyett a szakmai érdekvédelmi funkcióját lenne szükséges megerősíteni, mégpedig valamennyi könyvtártípus működési biztonsága érdekében.

Budapest, 1990. március

Pallósiné Toldi Márta

Nagyon kellett a szikra, amely felpörgetheti szakmai lekiismeretünk motorját. Szeretném, ha az MKE kérdéssora azzá válna. Ezért tartottam kötelességemnek a véleménynyilvánítást.

A vitaanyag ráhangoló, múltat elemző megállapításait *általában és egészében* érvényesnek tartom. Néhány ponton apróbb ellenvéleményeim vannak, amelyek értelmezési különbségekből is táplálkozhatnak. Nem gondolom például, hogy a "változások kényszere" hat ki "demoralizálólag" a szakma egészére, sőt a tapasztalható jelenségek leírására sem a fenti jelzót tartom alkalmasnak. Úgy vélem, a válságjelenségek sokkal inkább a szakma önbizalom-hiányát, akcióképtelenségét tették nyilvánvalóvá. A létező szakmai ismeretanyag "elavultságát" sem fogadom el - így hiteltelen a minősítés, és rosszabb színben tünteti fel a szakembereket, mint amilyenek a valóságban. A kiválasztódásra ható változók mégoly megnyomorító "mesterkedését" sem koronázta teljes siker: nem igaz, hogy csupa fejlődésre, gondolkodásra képtelen, ismereteinek avulásába belenyugvó kolléga maradt meg a pályán! Legalább ne akarjuk magunkat meggyőzni sorsfordító alkalmatlanságunkról!

Az alábbiakban az általam legfontosabbnak vélt kérdésekhez kapcsolódva, szinte tézisszerűen fogalmazom meg véleményemet.

I. A könyvtári szolgálat fenntartása

Tanácsi könyvtárak

Az állam köteles az állampolgári jogú könyvtárhasználat feltételeit biztosítani. Ennek a kötelezettségnek egyik vitathatatlan alapintézménye a tanácsi (lakóterületi) könyvtár.

A működés feltételeit normatív alapon (lakosságra számítva) - ellenőrizhetően - kell, szükséglet és nem maradék-elv alapján, az államigazgatás szerveihez eljuttatni. Ez a támogatás fedezze az alapszolgáltatások költségét, amelyet a leendő önkormányzatok saját forrásból kiegészítenének. Csak ezen felül tudom elképzelni - felhasználható többletként - a vállalkozásokból, térítéses szolgáltatásokból származó bevételt és az esetleges pályázati lehetőségeket. A fenntartó illetékességén túleső szolgáltatások finanszírozása két csoportban történjen:

- a megfizethető szolgáltatásokat a megrendelő térítse (pl. központi ellátás igénybevétele),
- a rendszerfeladatok viszont központi finanszírozást kívánnak (pl. szakmai-módszertani tanácsadás, könyvtárközi kölcsönzés).

A működő hálózatokat, rendszercsírákat jóvátehetetlen kár volna szétverni! Az állami felelősséget nem szabad szembeállítani az önkormányzati önállósággal. Hiszem és